

Iom Hakipurim haftara - Povestea profetului Iona - [anul 5783]

Articolul acesta apare de Iom Kipur deoarece cartea lui Iona se citește ca Haftara la Mincha de Iom Kipur. Asta este și cauza celebrității sale. Cartea este a cincea din Profeții Minori aflându-se într-un loc neobșnuit în Tanach. Personalitatea lui Iona

Cine este acest profet? În carte nu apar prea multe amănunte biografice. Este identificat de obicei cu profetul Iona Ben Amitai din cartea 2Regi, 14:25 care a profețit pe vremea regelui Yerovam Ben Ioash din secolul 8 înaintea erei curente, al doilea rege cu numele acesta (primul s-a numit Ieroboam Ben Nevat). El s-a născut în localitatea Gat HaHefer care se află în Galilee în tribul Zevulun, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias. A profețit mai ales în regatul de nord, numit și Israel sau Șomron, spunând că regele va extinde frontierele țării din Mevo Hamat până la Marea Moartă.

Iona este singurul profet care a fost trimis de Hakadoș Baruch Hu să ofere învățături și îndrumări în inima teritoriului celui mai mare dușman, în marele oraș Asirian Ninve, care se află lângă orașul Mosul din Irakul de astăzi. Conform unor surse, acolo este și îngropat și se afla mormântul, care a fost distrus de Daeș (ISIS) în 2017. Dar, conform altor surse, adevărul este că Iona s-a întors în țară, așa că a murit în Israel și se crede că mormântul lui se află în localitatea natală, Gat HaHefer, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias, în satul arab Mașhad. Despre locul unde se află localitatea noi învățăm din Iosua 19:13 Apoi trecea [hotarul dintre triburi] spre răsărit la Ghet-Hefer, la Ita-Cățin și mergea spre Rimon, Metora și Nea

Cartea profetului Iona este atât de cunoscută din cauză că se citește în rugăciunea de Mincha la Yom Kipur. Și de ce se citește de ziua asta sfântă? Primul motiv este acela că ne arată puterea căinței. Toată cartea vorbește despre păcat și căință. Profetul păcătește la început și crede că poate fugi de la Kadoș Baruch Hu, dar se căiește pe urmă prin rugăciune și prin îndeplinirea misiunii pe care o primise. Și marinarii, la rândul lor, au păcătuț rugându-se la zeii lor și pe urmă căindu-se și făgăduind să facă fapte bune. Al doilea motiv este acela că noi învățăm că nu putem fugi de la HAȘEM și totuși suntem judecați de El. În renumita și importanta carte "Mișna brura" scrie HaHefeț Haiim că nu putem fugi de HAȘEM binecuvântat fie El. Cartea lui Iona este considerată un best seller printre creștini și musulmani și i-a inspirat pe unii dintre cei mai importanți creatori de lucrări ale artei medievale și a Renașterii creștine.

Dacă încercăm să caracterizăm personajul profetului Iona, cum fac de altfel, și Hazal (Înțelepții noștri fie-le memoria binecuvântată), el este socotit un profet de iertare, de îndurare. Hazal a văzut în el un profet care a acompaniat dinastia lui Iehu, el fiind unul din "învățăceii profeților" care l-au uns pe regele Iehu, precum scrie în Sifri Zuta Bamidbar 14:1 "Atotsfântul Binecuvântat fie El i-a poruncit lui Eliahu/Ilie: "Pe Iehu ben Nimși îl vei unge ca rege peste Israel" Eliahu i-a poruncit lui Elisei și Elisei l-a trimis pe Iona care l-a uns."

Și în alte cărți (Seder Olam Raba, Mechilta) apare ca un profet al îndurării. În Midrașul Mechilta apare ca cel care vrea binele Israelului fără legătură cu faptele lor. El este loial dinastiei pe care a întemeiat-o. Asta este în contradicție completă cu personajul lui din cartea Iona, unde el apare ca un profet al adevărului. Sunt însă care îl văd și în cartea asta ca un profet care apără Israelul și din cauza asta este interesat ca Asiria să cadă ca să nu

poată face rău poporului Israelului. În felul ăsta Iona nu caută adevărul absolut ci binele Israelului. Pe de altă parte se poate vedea caracterul lui Iona și în cartea lui Iona și în cartea Regilor ca un profet al adevărului. Dar și asta este o explicație problematică, poate chiar mai problematică decât prima.

Profeția lui Iona

Cartea lui Iona este mai mult o poveste decât o profeție. Partea principală a cărții nu este, așa cum ne-am așteptat, o relatare a adresării lui Kadoș Baruch Hu către popor. Tot ce se spune aici se rezumă la doar câteva cuvinte în capitolul 3:4: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." Partea importantă a cărții este confruntarea între Kadoș Baruch Hu și profet. Confruntarea aceasta are la bază o dezbatere despre esența dreptății și a moralei.

Iată pe scurt evenimentele cărții compusă în total din patru capitole. Primul capitol este uluitor și descrierea poveștii are un ritm vijelios. HAȘEM îl trimite pe Iona într-o misiune în orașul Ninve (capitala Imperiului Asirian, marele inamic al Israelului) fără să ne spună care este misiunea (versetul 1:2). Iona, fiind un profet (în cartea asta nu este scris că este profet, dar în cartea Regilor este scris) sigur că știe care este misiunea. În versetul următor aflăm riposta lui Iona: "Și s-a sculat Iona să fugă la Tarșiș, departe de Dumnezeu". Vedem, cu acest prilej, încă o caracteristică a lui Iona: evadarea din realitate. După aceea vine căpitanul și îl întreabă: "De ce dormi?" De fapt el nu adoarme de oboseală ci din cauză că nu vrea să afle care este realitatea. El se trezește numai când vin la el marinarii speriați și atunci noi vedem încă o caracteristică a lui, este gata să se sacrifice ca să salveze vaporul. Dar și de data asta el rămâne pasiv și îi roagă pe marinari să-l arunce în mare. Capitolul al doilea cuprinde în întregime rugăciunea lui Iona (acesta fiind în burta peștelui enorm) către Hakadoș Baruch Hu. Îmbunat fiind de rugăciune Hașem dă ordin peștelui să- regurgiteze, aruncându-l pe țăr. La începutul capitolului al treilea ne-am fi așteptat ca Iona să-i mulțumească lui Kadoș Baruch Hu pentru că l-a salvat. Iona nu numai că nu-i mulțumește, dar nici nu se duce imediat să împlinească misiunea cu toate că îi este clară cauza celor întâmplare. Domnul trebuie să-i ordone din nou să meargă aproape cu aceleași cuvinte ca în primul capitol: "Scoală și pornește către cetatea cea mare a Ninivei și vestește-le ceea ce îți voi spune!"

În versetul 3 noi învățăm că Ninve este un oraș mare și este la o distanță de trei zile (de mers). După prima zi Iona cheamă pe oamenii din Ninve: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." care ne amintește de cuvintele folosite în Genesis 19 despre Sdom și Amora. Locuitorii orașului cred în Hașem scris cu aceleași cuvinte cu care este scris că Bnei Israel au crezut în Hașem după despicarea Mării Roșii și așa face după aceea și regele care se îmbracă în sac în semn de căință, dă ordin să postească să-i ierte, exact cum am citit despre Mordohai și Ester și se roagă lui HAȘEM cu aceleași cuvinte cu care s-a rugat Moșe Rabenu după așa numitul cult al vițelului de aur. La sfârșitul capitolului, Hakadoș Baruch Hu îi iartă pe locuitorii orașului Ninve. Capitolul al patrulea începe cu riposta ciudată a lui Iona la pocăința oamenilor din Ninve. În loc să se bucure, Iona refuză să primească iertarea lor și este scris "Lucrul acesta n'a plăcut deloc lui Iona, și s'a mîniat." (4:1). Două rugăciuni spune Iona în carte: prima în burta peștelui ca să-l salveze Domnul, este o rugăciune pentru viața lui. A doua este aici când vede că Hakadoș Baruch Hu i-a iertat pe oamenii din Ninve. În prima el se roagă pentru viața lui și aici el este gata să moară că crede că păcatul este atât de mare: "Și a rugat pe Domnul zicând (4:2,3): "O, Dumnezeule, iată tocmai ceea ce cugetam eu când eram în țara mea! Pentru aceasta eu am încercat să fug în Tarșiș, că știam că Tu ești Dumnezeu îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult-milostiv și Îți pare rău de fărădelegi. Și acum, Domnul, ia-mi sufletul meu, căci este mai bine să mor decât să fiu viu!"

Iona se folosește aici în vorbele lui de o parte de expresii din cele 13 atribute divine pe care le-a dezvoltat Domnul lui Moise. 1. Îndurat 2. Milostiv 3. îndelung-răbdător 4. mult-milostiv Acestea reprezintă mai mult decât orice mila pe toate popoarele. El crede că oamenii din Ninve nu trebuie iertați și iese din oraș. Aici se petrece ceva extraordinar. Hakadoș Baruch Hu "comandă" un curcubeie care crește și îi dă lui Iona umbră de la soarele arzător. Și atunci comandă Domnul un vierme care usucă copacul. A doua zi comandă Domnul un vânt foarte cald care îl face pe Iona să leșine. Iona se plânge de asta și îi pare rău. Hakadoș Baruch Hu îi spune că dacă îi pare rău pentru un copac care "într-o noapte s'a născut și într-o noapte a pierit ", atunci cu atât mai mult pentru un oraș mare cu zeci de mii de locuitori și de asta l-a iertat.

Poate după ce ați citit articolul ăsta o să înțelegeți mai bine de ce citim noi cartea lui Iona de Iom Kipur.

Iom Kipur haftara: Profetului Iona - de ce îl citim de Iom Kipur [anul 5779]

Articolul acesta apare de Iom Kipur deoarece cartea lui Iona se citește ca Haftara la Mincha de Iom Kipur. Asta este și cauza celebrității sale. Cartea este a cincea din Profetii Minori aflându-se într-un loc neobșnuit în Tanach.

Personalitatea lui Iona

Cine este acest profet? În carte nu apar prea multe amănunte biografice. Este identificat de obicei cu profetul Iona Ben Amitai din cartea 2Regi , 14:25 care a profețit pe vremea regelui Yerovam Ben Ioas din secolul 8 înaintea erei curente, al doilea rege cu numele acesta (primul s-a numit Yerovam Ben Nevat). El s-a născut în localitatea Gat HaHefer care se află în Galilee în tribul Zevulun, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias. A profețit mai ales în regatul de nord, numit și Israel sau Șomron, spunând că regele va extinde frontierele țării din Mevo Hamat până la Marea Moartă.

Iona este singurul profet care a fost trimis de Hakadoș Baruch Hu să ofere învățături și îndrumări în inima teritoriului celui mai mare dușman, în marele oraș Asirian Ninve, care se află lângă orașul Mosul din Irakul de astăzi. Conform unor surse, acolo este și îngropat și se afla mormântul, care a fost distrus de Daeș (ISIS) în 2017. Dar, conform altor surse, adevărul este că Iona s-a întors în țară, așa că a murit în Israel și se crede că mormântul lui se află în localitatea natală, Gat HaHefer, pe drumul dintre Nazaret și Tiberias, astăzi în satul arab Mașhad. Despre locul unde se află localitatea noi învățăm din Iosua 19:13: "Apoi trecea [hotarul dintre triburi] spre răsărit la Ghat-Hefer, la Ita-Cașin și mergea spre Rimon, Metora și Nea."

Cartea profetului Iona este atât de cunoscută din cauză că se citește în rugăciunea de Mincha la Yom Kipur. Și de ce se citește de ziua asta sfântă? Primul motiv este acela că ne arată puterea căinței. Toată cartea vorbește despre păcat și căință. Profetul păcătește la început și crede că poate fugi de la Kadoș Baruch Hu, dar se căiește pe urmă prin rugăciune și prin îndeplinirea misiunii pe care o primise. Și marinarii, la rândul lor, au păcătuit rugându-se la zeii lor și pe urmă căindu-se și făgăduind să facă fapte bune. Al doilea motiv este acela că noi învățăm că nu putem fugi de Dumnezeu și totși suntem judecați de El. În renumita și importanta carte "Mișna brura" scrie HaHefet Haiim că nu putem fugi de Dumnezeu binecuvântat fie El. Cartea lui Iona este considerată un best seller printre creștini și musulmani și i-a inspirat pe unii dintre cei mai importanți creatori de lucrări ale artei medievale și a Renașterii creștine.

Dacă încercăm să caracterizăm personajul profetului Iona, cum fac de altfel, și Hazal (Înțelepții noștri fie-le memoria binecuvântată), el este socotit un profet de iertare, de îndurare. Hazal a văzut în el un profet care a acompaniat dinastia lui Iehu, el fiind unul din "învățăceii profeților" care l-au uns pe regele Iehu, precum scrie în Sifri Zuta Bemidbar 14:1 "Atotsfântul Binecuvântat fie El i-a poruncit lui Eliahu: "Pe Iehu ben Nimși îl vei unge ca rege peste Israel. Eliahu i-a poruncit lui Elișa și Elișa l-a trimis pe Iona care l-a uns."

Și în alte cărți (Seder Olam Raba, Mechilta) apare ca un profet al îndurării. În Midrașul Mechilta apare ca cel care vrea binele Israelului fără legătură cu faptele lor. El este loial dinastiei pe care a întemeiat-o. Asta este în contradicție completă cu personajul lui din cartea Iona, unde el apare ca un profet al adevărului. Sunt însă care îl văd și în cartea asta ca un profet care apără Israelul și din cauza asta este interesat ca Asiria să cadă ca să nu poată face rău poporului Israelului. În felul ăsta Iona nu caută adevărul absolut ci binele Israelului. Pe de altă parte se poate vedea caracterul lui Iona și în cartea lui Iona și în cartea Regilor ca un profet al adevărului. Dar și asta este o explicație problematică, poate chiar mai problematică decât prima.

Profeția lui Iona

Cartea lui Iona este mai mult o poveste decât o profecie. Partea principală a cărții nu este, așa cum ne-am aștepta, o relatare a adresării lui Kadoș Baruch Hu către popor. Tot ce se spune aici se rezumă la doar câteva cuvinte în capitolul 3:4: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." Partea importantă a cărții este confruntarea între Kadoș Baruch Hu și profet. Confruntarea aceasta are la bază o dezbatere despre esența dreptății și a moralei.

Iată pe scurt evenimentele cărții compusă în total din patru capitole. Primul capitol este uluitor și descrierea poveștii are un ritm vijelios. Domnul îl trimite pe Iona într-o misiune în orașul Ninve (capitala Imperiului Asirian, marele inamic al Israelului) fără să ne spună care este misiunea (versetul 1:2). Iona, fiind un profet (în cartea asta nu este scris că este profet, dar în cartea Regilor este scris) sigur că știe care este misiunea. În versetul următor aflăm riposta lui Iona: "Și s-a sculat Iona să fugă la Tarșiș, departe de HAȘEM". Vedem, cu acest prilej, încă o caracteristică a lui Iona: evadarea din realitate. După aceea vine căpitanul și îl întreabă: "De ce dormi?" De fapt el nu adoarme de oboseală ci din cauză că nu vrea să afle care este realitatea. El se trezește numai când vin la el marinarii speriați și atunci noi vedem încă o caracteristică a lui, este gata să se sacrifice ca să salveze vaporul. Dar și de data asta el rămâne pasiv și îi roagă pe marinari să-l arunce în mare. Capitolul al doilea cuprinde în întregime rugăciunea lui Iona (acesta fiind în burta peștelui enorm) către Hakadoș Baruch Hu. Îmbunat fiind de rugăciune Hașem dă ordin peștelui să- regurgiteze, aruncându-l pe țărnm. La începutul capitolului al treilea ne-am fi așteptat ca Iona să-i mulțumească lui Kadoș Baruch Hu pentru că l-a salvat. Iona nu numai că nu-i mulțumește, dar nici nu se duce imediat să împlinească misiunea cu toate că îi este clară cauza celor întâmplate. Domnul trebuie să-i ordone din nou să meargă aproape cu aceleași cuvinte ca în primul capitol: "Scoală și pornește către cetatea cea mare a Ninivei și vestește-le ceea ce îți voi spune!"

În versetul 3 noi învățăm că Ninve este un oraș mare și este la o distanță de trei zile (de mers). După prima zi Iona cheamă pe oamenii din Ninve: "Încă patruzeci de zile și Ninve va fi distrusă." care ne amintește de cuvintele folosite în Genesis 19 despre Sdom și Amora. Locuitorii orașului cred în Dumnezeu scris cu aceleași cuvinte cu care este scris că Bnei Israel au crezut în Dumnezeu după despicarea Mării Roșii și așa face după aceea și regele care se îmbracă în sac în semn de căință, dă ordin să postească să-i ierte, exact cum am citit despre Mordochai și Ester și se roagă Domnului cu aceleași cuvinte cu care s-a rugat Moșe Rabenu după așa numitul cult al vițelului de aur. La sfârșitul capitolului, Hakadoș Baruch Hu îi iartă pe locuitorii orașului Ninve. Capitolul al patrulea începe cu riposta ciudată a lui Iona la pocăința oamenilor din Ninve. În loc să se bucure, Iona refuză să primească iertarea lor și este scris "Lucrul acesta n-a plăcut deloc lui Iona, și s-a mâniat." (4:1). Două rugăciuni spune Iona în carte: prima în burta peștelui ca să-l salveze Domnul, este o rugăciune pentru viața lui. A doua este aici când vede că Hakadoș Baruch Hu i-a iertat pe oamenii din Ninve. În prima el se roagă pentru viața lui și aici el este gata să moară că crede că păcatul este atât de mare: "Și a rugat pe Dumnezeu zicând (4:2,3): "O, Domnule, iată tocmai ceea ce cugetam eu când eram în țara mea! Pentru aceasta eu am încercat să fug în Tarșiș, că știam că Tu ești Dumnezeu îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult-milostiv și îți pare rău de fărădelegi. Și acum, Domnule, ia-mi sufletul meu, căci este mai bine să mor decât să fiu viu!"

Iona se folosește aici în vorbele lui de o parte de expresii din cele 13 atribute divine pe care le-a dezvăluit Domnul lui Moise. 1. Îndurat 2. Milostiv 3. îndelung-răbdător 4. mult-milostiv Acestea reprezintă mai mult decât orice mila pe toate popoarele. El crede că oamenii din Ninve nu trebuie iertați și iese din oraș. Aici se petrece ceva extraordinar. Hakadoș Baruch Hu "comandă" o curcubetă care crește și îi dă lui Iona umbră de la soarele arzător. Și atunci comandă Domnul un vierme care usucă copacul. A doua zi comandă Domnul un vânt foarte cald care îl face pe Iona să leșine. Iona se plânge de asta și îi pare rău. Hakadoș Baruch Hu îi spune că dacă îi pare rău pentru un copac care "într-o noapte s-a născut și într-o noapte a pierit", atunci cu atât mai mult pentru un oraș mare cu zeci de mii de locuitori și de asta l-a iertat.

Poate după ce ați citit articolul ăsta o să înțelegeți mai bine de ce citim noi cartea lui Iona de Iom Kipur.

În orice caz, să încheiem cu câteva versete din Psalmi 139, 7-10 care ne condensează ideea:

"Unde mă voi duce de sufletul Tău, unde de fața Ta voi fugi. Dacă voi sălta în cer, Tu acolo ești și dacă mă mi-aș întinde patul în infern Tu ești și acolo. Dacă voi lua aripile zorilor ca să locuiesc la capătul mării. Și acolo mâna Ta mă va călăuzi și dreapta Ta mă va apuca."

Pericopa Ekev - Haftarot de consolare nehama נחמה - Imaginea femeii și a mamei [anul 5779]

În haftara de această săptămână din Isaia cap. 49, profetul compară discuția dintre Ereț Israel și Hakadoș Baruch Hu cu o discuție între o femeie care se plânge de bărbatul ei și răspunsul bărbatului.

„Și Țion/Sion a zis: Domnul M-a părăsit și Domnul M-a uitat” (versetul 14).

În originalul ebraic Țion apare la feminin și face o plângere dublă: „Dumnezeul M-a părăsit și M-a uitat”. Părăsirea este o chestiune tehnică, adică o reacție peste care, la urma urmei, se poate trece. Poți să părăsești o femeie, dar să continui să te gândești la ea. Uitarea însă este o chestiune care aparține sufletului. Uitarea echivalează de fapt cu ștergerea legăturii, ea este o părăsire după care nu mai încapă întoarcerea. De asta se plânge Sion: după ce că M-a părăsit, M-a și uitat.

Răspunsul Domnului:

„Poate o femeie să-și uite pruncul care a ieșit din pântecul ei?” (verset 15).

Răspunsul adaugă încă un aspect și anume unul în care legăturile sunt mai puternice. Este vorba de legătura între mamă și copil. Sion se compară cu o femeie care se plânge de bărbatul ei, pe când în răspunsul Domnului comparația este a unei femei față de copiii ei. La întrebarea: „o femeie poate să-și uite pruncul?” Răspunsul anticipat este: Nu! O femeie nu uită creația pântecului ei!” Domnul continuă: „Și chiar dacă acestea vor uita”. Continuarea aceasta este înfricoșătoare: nu numai că bărbatul uită femeia, dar și ea poate să-și uite pruncul. Acum vine răspunsul Domnului: „Și Eu nu te voi uita!”.

Să explicăm: Israel îi reproșează Domnului că l-a uitat. Iar răspunsul acestuia este: bărbatul poate să-și uite femeia, femeia poate să-și uite copiii, dar Eu nu te voi uita. Legătura între Israel și HAȘEM este mai puternică decât iubirea și este mai puternică decât chiar și legătura de sânge.

„Iată, te-am gravat pe palmele mâinilor (mele), zidurile tale sunt întotdeauna în fața mea” (verset 16)

Cuprinde și parabola și învățătura din ea. Dumnezeu apare aici ca un iubit care își tatuează numele iubitei pe mâini spunându-i că nu poate s-o uite: Tu doar ești gravată pe mâinile mele! Și acum vine învățătura: zidurile tale distruse sunt în fața mea întotdeauna, așa că nu pot să le uit.

Și acum trecem de la iubire la eliberare (*geula*) גאולה. În timp ce femeia este în stare chiar să-și uite pruncul, despre Sion se spune:

„Fiii tăi se grăbesc; cei care te-au surpat și cei care te-au pustiit vor pleca de la tine” (verset 17).

Adică, fiii tăi se grăbesc să vină, iar cei care te-au distrus sunt gata să plece. Și aici descrierea se lărgeste:

„ Ridică-ți ochii în jur și vezi, toți se strâng și vin la tine; pe viața Mea (adică Eu chiar jur) spune HAȘEM, vei îmbrăca totul ca pe o bijuterie și te vei încinge ca o mireasă” (verset 18).

Tu nu-ți uiți copii, iar ei nu te uită pe tine, „toți se strâng și vin la tine”. Și de la descrierea fiilor se întoarce la descrierea soției față de soțul ei: „vei îmbrăca totul ca pe o bijuterie și te vei încinge ca o mireasă”. Femeia care s-a plâns că bărbatul ei a părăsit-o, îi va „îmbrăca” pe copiii ei; se va împodobi și se va lăuda cu ei, se va lăuda ca o mireasă, fiindcă doar o mireasă se laudă lângă bărbatul ei.

Să fim atenți cum s-a lărgit tabloul. Femeia, care până acum o clipă s-a plâns că bărbatul ei a părăsit-o și a uitat-o, nici n-a amintit de copiii ei. Poate nu are copii, sau poate că și copiii ei au părăsit-o și au plecat undeva departe. Și acum ea apare într-o dublă postură: ea este o mamă care se miră cât de mulți fii se întorc acasă și care se împodobește cu prezența fiilor ei, ca o mireasă care se împodobește în fața bărbatului ei.

Și după această descriere emoțională, profetul dezvăluie parabola și trece la învățătură:

„Pentru că locurile tale părăsite și ruinele țării tale pustiite vor fi acum prea strâmte pentru locuitori și pentru că cei care ți-au făcut tot răul vor fi departe” (verset 19).

Și în încheiere:

„Așa a spus Adonai, Iată îmi voi înălța mâna către națiuni și voi ridica stindardul meu spre popoare și fii tăi vor fi aduși la sân și fiicele tale vor fi cărate pe umeri. Și regi vor fi bonele voastre și regine doicile voastre, ei ți se vor închina până la pământ și vor linge țărâna picioarelor tale. Și vei ști că Eu sunt Domnul și nu se vor rușina cei care speră (cred) în salvarea Mea” (versete 22-23).

Femeia, mama este acum o tânără răsfățată „regi vor fi bonele voastre și regine doicile voastre”. Ea are o doică care s-o alăpteze, are o bonă, și toate acestea ca să-i vină eliberarea (*geula*) „că Eu sunt Domnul de care nu se vor rușina cei care speră (cred) în salvarea Mea”.

Pericopa Emor - Haftara: Nepotrivirea unor legi aduse de profetul Ezechiel cu apariția lor în Tora (Ezechiel cap. 44) "[anul 5784]

În Talmud scrie: „Înțelepții ne-au învățat: Rav Iehuda a spus că trebuie să-l amintim pe Hanania ben Hizkiya la bune, fiindcă dacă nu era el, cartea Ezechiel era clasată. Spusele lui contravin pe cele din Tora. Ce a făcut? S-a urcat în pod unde i-au adus trei sute de cești de ulei și a corectat-o” (Talmud, tractatul Haghiga 13:a). Hanania a cerut uleiul pentru două scopuri: iluminare și mâncare. El a stat acolo încercând să aranjeze aceste dezacorduri între profetia lui Ezechiel și scrierile din Tora.

Cartea Ezechiel a fost inclusă pe lista cărților de Tanach, însă puțin timp după aceea, înțelepții au cerut ca să fie scoasă din colecția cărților sfinte și clasată. Cu alte cuvinte, să se interzică învățătura ei și astfel să fie dată uitării de către poporul evreu. Cauza se găsește în fraza „dezacorduri între profetia lui Ezechiel și scrierile din Tora”. Și haftarau noastră conține multe dezacorduri pe care le vom înșira în continuare.

Veșnicia legilor din Tora este baza credinței evreiești. Iată ce spune Rambam despre acest subiect:

„Este un lucru clar în Tora că legile de acolo sunt valabile pe vecii vecilor, nu se poate schimba nimic, nu adăuga și nu scădea, după cum scrie „să nu adaugi nimic la el și nici să nu scoți nimic din el” (Deuteronom 12:32) și mai scrie „dar cele dezvăluite sunt ale noastre și ale copiilor noștri, în veci, ca să înfăptuim toate cuvintele acestei Tora” (Deuteronom 29:29). De aici ai învățat că noi avem porunca să îndeplinim toate cuvintele Torei pe veci. Dar mai scrie „... aceasta este o lege veșnică peste generațiile voastre” (Levitic 10:9) și „nu este în ceruri” (Deuteronom 30:12). De aici ai învățat că nu-i este permis unui profet să adauge ceva. Așadar, dacă va veni o persoană, fie dintre națiuni, fie din Israel și va spune și va da semne și va spune că Domnul l-a trimis ca să adauge o poruncă sau să scoată una ori să schimbe o poruncă într-un mod de care nu am auzit de la Moise sau va declara că acele porunci ale Israelului nu sunt pe veci și peste generații, ci o poruncă a timpului (temporară) – acesta este un profet fals care vine să nege profetia lui Moise, iar pedeapsa acestuia este moartea prin sugrumare, deoarece a vrăjbit în numele Domnului ceva ce El nu a poruncit, ceea ce El, binecuvântat fie numele Lui, a poruncit lui Moise pentru noi și toate generațiile” (Rambam, Hilchot Yesodei Tora 9:1).

Ezechiel și-a început profetia în Babilon cinci ani după exilul lui Ioiachin, adică în anul 593 î.e.n., șapte ani înaintea

distrugerii Templului. Cea mai târzie profeție a lui este apreciată în anul 571 î.e.n., cam 15 ani după distrugerea primului Templului. De aici rezultă că Ezechiel a profețit 23 de ani.

După Talmud în tractatul Bava Batra 18:a, cartea Ezechiel a fost scrisă și redactată de „Membrii Marei Adunări” și nu de profet sau de discipolii săi. Această adunare era formată din 120 de înțelepți, care alcătuiau conducerea spirituală a poporului evreu de pe vremea lui Ezra și Neemia până la Șimon Hațadik, sec. 4-sec. 2 î.e.n. Rași explică care a fost cauza: „Fiindcă nu se poate scrie profeție în străinătate și ca atare au scris-o cei care s-au reîntors în țară mai târziu”, fiindcă majoritatea profețiilor lui Ezechiel au fost rostite în străinătate în Babilon. Membrii Marei Adunări care au citit profețiile lui Ezechiel au observat sigur nepotrivirile și cu toate acestea le-au considerat acceptabile să fie adunate și adăugate celorlalte cărți din Vechiul Testament.

Hanania ben Hizkiya care a salvat cartea lui Ezechiel de la uitare, este un *tana* care a trăit pe vremea lui Hilel și Șamai (sfârșitul sec. 1 î.e.n.-începutul sec. 1 e.n.) El este cunoscut ca unul din autorii „Meghilat Tanit” (una din primele cărți scrise ale Toraei Orale), dar mai ales datorită perioadei în care el a stat în pod ca să înțeleagă mai bine cartea lui Ezechiel și să evite scoaterea ei din Canonul Tanachului. Podul său este amintit și în alte surse ca fiind un loc de întâlnire al înțelepților de atunci. Este important să înțelegem că „ceea ce a corectat Hanania se află astăzi la noi” (Radak, David Kimhi, sec. 12-13 Franța la comentariul pentru Ezechiel 45:20).

Profetul Ezechiel consacră mai mult de un capitol temei pedepsei unui păcătos spunând: „Sufletul care păcătuiește acela va muri” (Ezechiel 18:4), iar mai mult decât atât în versetul 20: „Sufletul care păcătuiește acela va muri, fiul nu va purta nicio vină pentru nelegiuirea tatălui, iar tatăl nu va purta nicio vină pentru nelegiuirea fiului” (de asemenea în cap. 33). Pe când în Tora scrie că Domnul „este cel care aduce păcatul părinților asupra copiilor” (Exod 20:5).

În profețiile lui Ezechiel sunt multe nepotriviri între măsurile Templului despre care profetul vorbește și cele ale primului și celui de al doilea Templu. Mulți au încercat să explice aceste nepotriviri. De exemplu, Radak în comentariul său la Ezechiel 40:13 spune:

„Adevărul este că aceste măsuri nu ne sunt clarificate fiindcă ele se referă la Casa viitorului pe care le interpretează oricine după presupunerea lui și nu putem conta pe ele. Iar ceea ce se găsește în Cabala, în Mișna tractatul Midot sau în Targum Ionatan vom accepta, iar restul va aștepta până va veni Eliyahu (Ilie) – vestitorul lui Mașiah (Mesia). Cu alte cuvinte, noi nu știm să înțelegem acest episod”.

Rambam în „Hilhot Bet Habehira 1:4” spune că cel de al doilea Templu este o combinație între primul Templu și cel care va fi în viitor ale cărui măsuri nu sunt prezentate. În altă parte el pune întrebarea „De unde sunt toate jertfele și ordinea muncii din cartea lui Ezechiel? Ele sunt rezerve care nu se practică peste generații, însă profetul le-a deslușit cum se vor face jertfele odată cu inaugurarea altarului în zilele Regelui Mesia, când se va construi al treilea Templu”.

Măsurile Templului său și ale uneltelor nu seamănă nici cu cele ale primului Templu, nici cu cele ale celui de al doilea Templu.

Iată încă câteva nepotriviri din alte domenii între Ezechiel și cele din Tora:

1. Toraua interzice doar marelui preot să se căsătorească cu o văduvă, iar celorlalți preoți le este permis. Ezechiel nu face diferența între cei doi: „Văduvă sau divorțată să nu-și ia [preotul] de soție, ci doar fecioare din seminția casei lui Israel” (Ezechiel 44:22). Iar Radak comentează aici că dacă el a spus „oricare preot”, acesta va fi pentru adăugare de sfîntenie în viitor.
2. În Ezechiel 44:22 scrie: „O văduvă care a fost soție de preot, să ia [de soție]”. În Levitic 21:7 scrie despre preot de rând: „Femeie desfrînată sau pângărită să nu ia de soție și femeie divorțată de soțul ei să nu ia de soție”, însă le este permis să ia oricare văduvă. Însă pentru marele preot Toraua permite să

ia doar o virgină: „Văduvă, divorțată, pângărită sau desfrânată – pe astea să nu ia de soție, doar o fecioară din poporul lui să ia de soție” (Levitic 21:14).

3. Preoții erau obligați în Templu să poarte haine cu amestecuri interzise. Trei din hainele preoților sunt făcute din lână și șeș *שש* tradus în, iar preoții care se îmbracă cu ele poartă haine amestecate. De exemplu efodul era făcut din lână și în: „Să facă efodul din aur, lână turcoaz, purpurie și cărmizie și în” (Exod 28:6). Șeș este lână, iar lâna este în culori diferite, așa că efodul este cusut din două feluri diferite, acesta fiind un amestec interzis purtat doar de preoți în Templu. În ciuda acestui fapt, Ezechiel spune în 44:17: „Și va fi, când intră pe porțile curții interioare, să poarte veșminte de „în”; niciun veșmânt de lână să nu se afle asupra lor când slujesc [dincolo de] porțile curții interioare sau înăuntrul ei”.
4. În Ezechiel 44:20 scrie: „Să nu își radă capul și nici să nu își lase pletele să crească în voie, ci să aibă capetele tunse”. Însă în Tora nu este nicio poruncă ca preoții să nu-și radă capul, iar interdicția aceasta este amintită doar în legătură cu doliul: „[Preoții] să nu se radă pe capul lor [pentru un mort-Rași], să nu își radă colțurile bărbii și în carnea lor să nu facă vreo creștătură” (Levitic 21:5). Netunsul părului este amintit ca încălcit al părului și în Levitic 10:6 în timpul doliului lui Aaron, Elazar și Itamar.
5. În legile purificării mortului Ezechiel 44:26 spune: „Iar după ce [un preot] se va curăța, să se numere șapte zile pentru el”. Însă în Tora nu este nici urmă de șapte zile după purificare, ci procesul cunoscut al cuiva care a devenit impur de la un mort: „Să se purifice cu ea în ziua a treia și în ziua a șaptea și va fi pur” (Numeri 19:12).
6. Cea mai renumită nepotrivire este legată de mâncăruri interzise. Profetul Ezechiel spune: „Orice hoit sau animal sfâșiat dintre păsări și dintre dobitoace, preoții să nu le mănânce” (44:31). Oare restul Israelului le este permis hoit sau animal sfâșiat?

Mulți au încercat să regleze această problemă. Rași explică aici; „Deoarece s-a permis frângerea capului jertfei de pasăre, care este hoit și animal sfâșiat, a fost avertizat de celelalte hoituri și animale sfâșiate, după interpretarea înțelepților (Talmud, tractatul Menahot 45:a). Părerea lui Radak este că profetul nu vine aici să permită hoituri și animale sfâșiate pentru Israel, ci să-i avertizeze aspru pe preoți.

Sunt nepotriviri mari și în legătură cu regulile ofrandelor poporului și a darurilor și de asemenea în legile sărbătorilor.

Multe întrebări rămân nesoluționate. Noi nu știm: 1. De ce cu toate nepotrivirile între legile din cartea Ezechiel și a celor din Tora, cartea a fost inclusă în canonul cărților sfinte de la început? 2. De ce doar mult mai târziu s-a simțit nevoia de a-l scoate din acest canon? 3. De ce nu avem în sursele din Toraua Orală date despre felul în care Hanania și înțelepții au rezolvat cheștiunea nepotrivirilor?

Rabi Iehuda și Rabi Iohanan spun: „Problema va fi rezolvată de profetul Eliyahu (Ilie), adică când vom auzi pașii eliberatorului Israelului.

Pericopa Emor - Haftara: Rolul preoților (cohanim) după profetul Ezechiel din Haftara - [anul 5783]

Haftara la pericopa Emor este din cartea lui Ezechiel 44:15-31 și începe cu versete despre rolul preoților în templu: „Dar preoții levitici, fiii lui Țadok, care și-au îndeplinit îndatoririle față de sanctuarul meu când fiii lui Israel rățăceau departe de mine, se vor apropia de mine să-mi slujească ... ei vor intra în sanctuarul meu, ei se vor apropia de masa mea ca să-mi slujească și ei își vor îndeplini îndatoririle față de mine” (Ezechiel 44:15-16).

În continuarea, după descrierea regulilor legate de hainele preoților, interdicția de a rade părul, de a bea vin și restricțiile președinților care se aplică și lor, Ezechiel subliniază din nou: „Ei îl vor învăța pe poporul meu să facă deosebire între ce este sfânt și ce este nesfânt și îl vor face să cunoască deosebirea dintre ce este impur și ce este pur. Și la ceartă (neînțelegere) ei să stea să judece; pe baza dreptului meu să judece și învățăturile (Torot) și legile mele în legătură cu toate sărbătorile să le respecte, și Șabaturile mele să sfințească” (Ezechiel 44:23-24).

În acest fragment profetic scurt, Ezechiel subliniază din nou că preoții sunt cei care au îndeplinit îndatoririle față de Dumnezeu în trecut și ei vor fi cei care vor îndeplini această sarcină și în viitor. Ezechiel le încredințează preoților o gamă întreagă de responsabilități: jertfele, învățătura poporului, judecata și păzirea Toraei. De ce Ezechiel încredințează preoților atâtea obligații de conducere și nu apelează la alți demnitari? De ce el nu fixează în nucleul muncii preoților lucrarea din templu ci stabilește învățătura poporului?

Răspunsul la aceste întrebări va explica legătura între capitolele 40-48 din cartea lui Ezechiel, în care profetul prezintă viziunea lui al viitorului templu și profețiile lui de mustrare. Templul viitor din viziunea lui Ezechiel este diferit de cel care exista în zilele lui. Diferența era atât exterioară – forma templului cât și esențială – accesabilitatea poporului la templu, mai ales împărțirea responsabilităților între grupurile conducătoare diferite și legătura lor cu templul. Conform faptelor poporului și ale liderilor lor în prezent Ezechiel a stabilit criteriile lui pentru modul implicării lor în templul viitor.

Faptele grave săvârșite în perioada lui Ezechiel sunt fapte care cauzează impuritatea. Responsabilii sunt poporul israelian (numit de Ezechiel „casa lui Israel”) și regii Israelului: „Și ei, casa lui Israel, ei și regii lor, nu vor mai pângări sfântul meu nume cu fornicția lor și cu cadavrele regilor lor când aceștia mor ... au pângărit sfântul meu nume cu lucrurile dezgustătoare pe care le-au făcut” (Ezechiel 43:7-8). În urma păcatelor poporului și al conducătorilor lui, nu vor putea în templul care va fi în viitor să aducă jertfe, iar regii nu vor avea niciun rol în acest templu. Postul lor de rege va fi înlocuit cu postul de „președinte”, al cărui rol în templu va fi să continue legătura între Dumnezeu și poporul său prin locul său în templu, aducerea jertfelor etc. (Ezechiel cap. 46). În templul viitor se schimbă și rolul leviților în templu. Ezechiel acuză leviții că ei au păcălit poporul și au slujit oameni care au venit la templu ca să provoace idolatrie (Ezechiel 44:12-13): „Pentru că ei (leviții) îi slujeau acestuia înaintea idolilor lor de baligă și au devenit pentru casa lui Israel o piedică de nelegiuire, de aceea mi-am ridicat mâna împotriva lor ... și își vor purta nelegiuirea. Nu se vor mai apropia de mine să-mi fie preoți și să-mi slujească și nu se vor mai apropia de niciunul dintre lucrurile sfinte, de lucrurile prea sfinte; își vor purta umilirea și abominațiunile pe care le-au făcut”.

Leviții, în ciuda poziției lor înalte, nu și-au asumat niciun simț de răspundere față de popor. Ca atare ei vor sluji în templu, dar nu vor primi niciuna din sarcinile preoților: „Și-i voi face să-și îndeplinească îndatoririle față de Casă, la tot serviciul acesteia și la tot ce trebuie să se facă în ea” (Ezechiel 44:14).

Preoții și ei s-au abătut de la rolul lor inițial, care era în momente de criză în afară de munca din templu să învețe poporul poruncile Toraei. Faptele preoților din zilele lui el le descrie în felul următor: „Preoții ei îmi violează Toraua mea și continuă să-mi profaneze locurile sfinte, ei nu fac nicio deosebire între sfânt și profan, nu fac cunoscută diferența între pur și impur și își ascund ochii de Șabaturile mele, iar eu sunt profanat în mijlocul lor” (Ezechiel 22:26). Acești preoți care s-au abătut de la rolul lor și nu au fost în stare să îndrume poporul în orele cele mai grele (cu toate că nu-i acuză de inducere în eroare), nu vor avea niciun rol în viitorul templu. Se pare că ar fi vorba de preoții din urmașii lui Itamar. Doar preoții din sămânța lui Țadok, care au urmat cu fidelitate Casa lui David, au fost devotați Casei lui David și au urmat căile Domnului și în momente de criză – ei vor fi aceia care vor sluji în templul viitor a lui Ezechiel: „Dar preoții levitici fiii lui Țadok, care și-au îndeplinit îndatoririle față de sanctuarul meu când fiii lui Israel rățăceau departe de mine, se vor apropia de mine să-mi slujească” (Ezechiel 44:15). În felul acesta templul viitor este protejat de impuritățile care existau în templu în zilele lui Ezechiel.

Ezechiel accentuează rolul extrem de important pe care preoții îl vor îndeplini în viitor, la fel ca în trecut și în prezent, să învețe poporul să urmeze căile lui Dumnezeu. Nu este de mirare că Ezechiel, care el însuși este cohen (preot) care nu reușește să-și îndeplinească sarcinile de preot în templu fiind în exil, subliniază importanța coplesitoare a preoților de a servi ca dascăli poporului – rol pe care el îl îndeplinește și în exil. Această îndatorire a preoților este îndrumarea poporului, învățarea lui să observe diferența între bun și rău – înainte de efectuarea ritualelor. Cauza distrugerii primului templu nu a fost lipsa de ritualuri, ci ignorarea poporului la slujirea Domnului și devotamentul față de Toraua lui. Ezechiel repetă și pune în evidență rolul preoților de a învăța poporul „să facă deosebire între sfânt și profan și între pur și impur ... prin legile mele îl voi judeca și Toraua mea și legile mele în toate sărbătorile mele vor fi îndeplinite și Șabaturile mele vor fi sfințite” (Ezechiel 44:23-24).

Aceste descrieri ale lui Ezechiel sunt doar o verigă în lungul proces de dezmembrare a rolurilor cruciale îndeplinite de preoți în vremea lui Moșe, ca și a lui David, până la desființarea finală a acestei instituții după distrugerea celui de al doilea templu.

Pericopa Ki Tavo - Haftara - „Lumina ascunsă” אור הגנוז [anul 5780]

La pericopa Ki Tavo se citește de obicei haftara „Kumi ori” קומי אורי „Scoală-te, luminează” (Ieșia/Isaia cap. 60) care este a șasea haftara din cele 7 haftarot de consolare care se citesc între Tiș'a BeAv și Roș Hașana. Toate cele șapte haftarot sunt luate din profetul Isaia, a doua parte a cărții care începe de la cap.40. Consolarea începe de la cap. 50 și de acolo sunt luate cele șapte haftarot. Prima întrebare care se pune este dacă există o rațiune la ordinea în care apar cele șapte haftarot? Răspunsul îl găsim în Tosfot (adăugări din Evul Mediu Talmudului), tractatul Meghila 31:b: „Calea consolărilor este de a se îmbunătăți unul după altul”. Așa că ultimele două haftarot, cea de săptămâna aceasta și cea de săptămâna viitoare sunt cele mai apropiate de „eliberarea completă” *gheula șlema* גאולה שלמה pe care ne-o promite profetul în numele lui Kadoș Baruch Hu.

În fond, consolare promisă în haftara nu este o consolare de relaxare de la necazurile exilului și încetarea suferințelor lui, nu este nici o promisiune la vreun succes politic din istoria cunoscută, ci este o viziune de mântuire finală *gheula* când natura lumii se schimbă și legătura între lumea materială și cea spirituală se întoarce la o realitate monistă în care spiritul stăpânește materialul și stabilește realitatea.

Acest lucru se simte de la începutul capitolului și de-a lungul întregului capitol. Declarația profetului de la începutul capitolului ne vorbește deja despre gloria divină care se dezvăluie în fața fiecăruia dintre noi și care ne luminează drumul: „Scoală-te, luminează, pentru că lumina ta a venit și gloria lui Adonai a răsărit peste tine. Pentru că iată, întunericul va acoperi pământul și ceața (va acoperi) națiunile, dar Adonai va răsări peste tine și gloria lui se va vedea peste tine” (versete 1-2). Schimbarea luminii naturale a pământului este o dovadă evidentă al zdrobirii frontierelor existente între lumea spirituală și lumea naturală pe care o cunoaștem cu toții bine. Această transformare este una din semnele venirii HaMașiah (Mesia) și a „ultimelor zile”, *aharit ha'iamim* אחרית הימים.

Toată haftara stă sub semnul luminii, a unei alte lumini decât cea a naturii pe care noi o posedăm, o lumină spirituală, divină. Numai așa putem înțelege acest capitol și nenumăratele oximorone de-a lungul capitolului. De exemplu, în primul verset „Scoală-te, luminează pentru că lumina ta a venit”. Lumina aceasta care ne-a venit este acea lumină nouă, spirituală care vine să schimbe lumina naturală care la început a fost creată din lumina Domnului.

Idea că există o lumină spirituală care își va face apariția în viitor și va lumina lumea cu lumina care răsare prin prezența Dumnezeuului și nu prin lumina naturală se află într-un midraș notoriu din Talmud, tractatul Hagigah 12a despre lumina pe care a ascuns-o Domnul în perioada generației potopului și a răspândirii națiunilor, fiindcă lumina se cuvine la cei buni, drepti *ṭadikim* צדיקים și nu la cei răi *rešaim* רשעים. Această idee este luată de aici din Isaia: „Pentru că iată, întunericul va acoperi pământul și ceața (va acoperi) națiunile, dar Adonai va răsări peste tine și gloria lui se va vedea peste tine” (versetul 2). În timp ce națiunile vor fi în întuneric și ceață, Hakadoș Baruch Hu îi va da poporului său lumina, aceea lumină pe care a ascuns-o și atunci gloria lui îi va lumina cu această lumină. Această idee este concretizată la sfârșitul capitolului: „Soarele nu va mai fi lumina ta ziua, nici luna nu te va lumina prin strălucire, ci Adonai va fi lumina ta eternă și Dumnezeuul tău gloria ta. Soarele tău nu va mai apune, nici luna ta nu se va retrage, pentru că Adonai va fi lumina ta eternă și zilele doliului tău se vor încheia” (versetele 19-20). Aici vedem conexiunea cu mântuirea, eliberarea, când se termină zilele de doliu. Așa că este clar de ce midrașul, înțelepții și comentatorii conectează această lumină divină cu eliberarea poporului de sub jugul exilului. Aici profetul mai adaugă o promisiune poporului: „Și poporul tău – toți vor fi drepti, vor stăpâni pământul pentru totdeauna, odrasla sădirii mele, meșteșugul mâinilor mele pentru glorie” (versetul 21). Apare aici mai mult decât mântuire, apare aici inversarea relațiilor între poporul evreu și celelalte popoare și superioritatea poporului evreu față de celelalte popoare.

Iar la sfârșit, profetul ne mai dă în ultimul verset o concluzie despre măreția acelor zile mesianice și despre posibilitatea de a zori acest proces: „Cel mic va deveni o mie (cea mai mare măsură din Tanach) și cel tânăr (va deveni) o națiune uriașă, Eu Adonai (voi împlini) fie la timpul ei, fie o voi zori” (versetul 22).

Această lumină ascunsă, *or haganuz* אור הגנוז, a fost adoptată de kabala, mai ales de mișcarea de hasidim și cele derivate din ea, Habad și altele. Urmându-l pe Isaia, idea este că există două feluri de lumină: una a naturii – soarele și luna – și a doua a lui Kadoș Baruch Hu care răsare peste poporul evreu când nu este ascunsă.

Să sperăm cu toții că Mașiah va veni repede în zilele noastre și aceasta va fi lumina care va răsări deasupra poporului evreu de acum înainte.

Pericopa Naso - Mama lui Șimșon (Samson) din haftara [anul 5779]

De data aceasta nu ne vom ocupa de unul din cazurile care apar în pericopa săptămânii Naso, ci de încă o femeie excepțională din haftara a acestei săptămâni (Judecători 13). Este vorba despre un adevărat erou care a salvat pe vremea aceea poporul Israel de atacurile filistinilor, Șimșon Haghibor (Samson eroul, puternicul). Tragica lui poveste este marcată de prezența unui număr mare de personaje feminine, din rândul cărora ne vom opri astăzi doar asupra uneia dintre ele, cea căreia îi datorează însăși nașterea lui, propria lui mamă..

Primul lucru vizibil pe care îl putem constata este că noi nu știm nici măcar numele ei. [Știm numele soțului ei, Manoah, dar nu numele mamei](#). De obicei, în Tanach numele femeilor care nasc este amintit. Aici, probabil, cartea a omis numele ei, în dorința de a sublinia importanța veștii pe care o aduce nașterea pruncului care va aduce salvarea Israelului din mâna filistinilor (Judecători 13:5). Dar Hazal, înțelepții din Talmud, o identifică cu un personaj din tribul Yehuda care apare în 1Cronici 4:3: „și numele surorii lor Hațlelponi” (după Talmud Bavli, Bava Batra 91:a, midraș BeMidbar Raba 10:5). Ea vine din familia lui Calev Ben Yefune, după cum ne învață Rași (1Cronici 4:15) și numele ei este amintit lângă numele fraților ei grație unor fapte importante pe care le-a săvârșit. Într-un alt midraș mai puțin cunoscut, Midraș Eșet Hayil, ni se spune că femeia despre care este vorba în cartea Proverbele, 31:22 este tot ea „Ea își face cuverturi, îmbrăcămintea ei este din in și din lână vopsită în purpuriu”. Într-un alt midraș care este o colecție de midrașim mici, Oțar Hamidrașim, pag. 474 este o listă a celor mai eminente 23 de femei din Tanach și soția lui Manoah este una dintre ele. Mama lui Șimșon mai apare și în capitoulul 14 când Șimșon se îndrăgostește de o fată filistină și vrea să se căsătorească cu ea. Părinții se împotrivesc acestei dorințe, dar cu toate acestea îl însoțesc când el merge în pețit: „Și Șimșon a coborât la Timna cu tatăl și cu mama lui” (Judecători 14:5). Midraș Yalkut Șim'oni, cap. Șoftim 13:69, spune că părinți lui l-au însoțit din cauză că era schiop *higher* חגר și nu fiindcă au fost de acord cu nunta.

Despre personajul nostru feminin ni se spune că: „era stearpă și nu a născut copii” (Judecători 13:2). În realitate, unul dintre multele midrașim despre părinții lui Sam, BeMidbar Raba 10:5, ne învață că exista o dispută între cei doi și ceea ce este scris aici pe scurt este, în esență, vehicularea a două propoziții pe care fiecare o putea spune. Prima variantă este riposta lui Manoah care putea fi: „Tu ești stearpă și din pricina aceasta nu naști copii”. O a doua variantă este că ea îl învinovățește pe el: „Tu ești sterp și din cauza aceasta n-am născut”.

Apariția îngerului, după același midraș, limpezește această neînțelegere „îngerul lui Adonai i s-a arătat femeii”. El i-a spus: „Iată că tu ești stearpă și nu ai copii” (Judecători 13: 3). Asta dovedește că problema era la ea și nicidecum a lui.

Bineînțeles că despre această faptă că de două ori îngerul apare în fața femeii și nu a lui Manoah sunt teancuri de midrașim. Vom aminti pe cel mai renumit din Talmud Bavli, tractatul Brachot 61:a în care spune Rav Nahman că Manoah a fost *am haareț* עם הארץ, adică un om simplu, needucat și neînvățat fiindcă scrie că a mers după soția lui (versetul 11). Versetul acesta poate fi înțeles în două feluri. Prima, că a mers după ea în mod fizic. Ne spune Talmudul că dacă era învățat știa că nu e voie să se comporte așa. A doua, că a mers după ea în mod spiritual, adică a ascultat de ideile și îndrumările ei. Și în acest caz înseamnă că soția este cu mult superioară bărbatului. Alt înțelept, Rav Aši, în același loc ne spune de unde învățăm că femeia trebuie să-l urmeze pe bărbat și nu invers. El ne duce la Rivka (Rebeca): „Rivka și slujitoarele ei s-au ridicat, au încălecat pe cămile și au mers după omul acela” (Geneza 24:61). De aici învățăm că femeia trebuie să meargă după bărbat și nu invers. Rav Nahman mai adaugă și versetul „El (Elișa/Elisei) s-a sculat și a plecat după ea” (2Regi 4:30). El ne spune clar că aici el a mers după sfatul ei și nimic mai mult. Doar nu putem spune că acest profet Țadik ar fi un *am haareț* (om simplu și needucat).

Probabil și din cauza aceasta îngerul vine să anunțe minunea că ea, stearpa, va naște nu pe el, ci pe ea. Și chiar și a doua oară când îi cere să-l mai vadă o dată pe înger, acesta ripostează și apare numai după ce ea apelează și tot la ea apare. Ea este înțeleaptă și credincioasă. Înțelege imediat că este vorba despre un înger și nu un om oarecare pe când el caută dovezi. El vrea să-i știe și numele. Numai a doua oară se lămurește că este un înger și atunci îl apucă frica. Așa s-a întâmplat la ceilalți care au vorbit cu îngeri, ca Iacov și Iosef. Singurul care a vorbit cu îngerii ca egali a fost Avraham.

Este clar că facem aici cunoștință cu o femeie deosebită, care, după mulți ani primește vestea că, deși este stearpă, va naște un *nazir adonai* נזיר (nazireu). Să nu uităm că aici este vorba despre un cuplu în care bărbatul, Manoah, vine dintr-un trib inferior, Dan, cel mai ignobil, pe când soția vine din cel mai respectat și nobil trib, Iuda. Modul în care ea primește și transmite bărbatului său vestea nașterii este asemănător cu felul în care au primit multe alte personaje importante, (Sara, Rivka și altele, care erau de asemenea sterpe), aceeași veste. Dar spre deosebire de ele, ei i s-a spus și cărui viitor îi este destinat băiatul și ce interdicții sunt în timpul sarcinii.

[O poveste unică a unei femei remarcabile al cărei nume nici măcar nu cunoaștem și care a dat naștere unui personaj celebru în toată lumea, un mare judecător și un lider, cel mai puternic evreu din Tanach](#), dar care s-a încurcat cu femei străine care au adus la sfârșitul lui tragic și glorios.

Pericopa Šlah - Haftara - Rahav. O prostituată care a salvat poporul evreu [anul 5780]

Rahav Hazona, adică curva Rahav, este un personaj extraordinar, care a fascinat pe HaZaL, înțelepții din Talmud, ca și pe istoricii și personaje din alte religii. Ea este descrisă ca o femeie extrem de frumoasă și în tractatul Meghila 15:a este enumerată printre cele mai frumoase femei din lume: „Patru femei foarte frumoase au fost în lume: Sara, Rahav, Avigail și Ester”. Însă Talmudul nu se mulțumește doar cu această descriere. În continuare vorbește despre felul în care ea se făcea remarcată: „Rahav curvea prin numele ei, Yael prin vocea ei, Avigail prin memoria ei,

Michal Bat Șaul prin apariția ei”. Nici această descriere nu le-a fost de ajuns înțelepților și în tractatul Taanit 5:b este o discuție între Rabi Ițhak și Rav Nahman. Primul spune că îi este de ajuns să spună de două ori numele ei, Rahav-Rahav, ca să se ațâțe. Al doilea spune că el rămâne indiferent.

Talmudul în tractatul Zvachim 116:b ne dă o scurtă biografie a vieții ei: „Ea avea zece ani când evreii au ieșit din Egipt. Ea a curvit toți 40 de ani cât Israel a fost în pustiu, după 50 de ani s-a convertit.

Dar acum să vedem ce face ea din momentul în care cele două iscoade bat la ușa ei. În primul rând, un lucru interesant și important de atenție: noi știm numele ei, însă numele iscoadelor ne este necunoscut. Aceasta spre deosebire de multe femei importante ale căror nume noi nu le știm. De exemplu mama lui Șimșon, Bat leor, fiica lui faraon. Pe de altă parte, numele iscoadelor nu ne sunt cunoscute. Iar acest fapt este spre deosebire de cele 12 iscoade trimise de Moșe a căror nume și poziție le cunoaștem foarte bine. Acest lucru ne indică înaltul statut și marea importanță a lui Rahav față de cel al iscoadelor, care este clar că au fost aleși după alte criterii decât cei 12.

Rahav era o femeie foarte atrăgătoare și ispititoare. Ea locuia pe zidul unui oraș de graniță unde era primul loc înainte de a trece porțile. Probabil ea era cunoscută celor care ajungeau. Așa au „aterizat” și cele două iscoade direct în casa ei înainte de a-și îndeplini misiunea. Într-un midraș ne este povestit că ea își urca clienții cu o frânghie peste zid înainte să ajungă la poartă. Asta din cauză că regele Iericho interzi-se prostituția ca să oprească corupția și tâlhăria care vin cu prostituția odată. Cele două iscoade s-au purtat într-un mod foarte neprofesional. Nu numai că primul lucru pe care l-au făcut era să meargă la o curvă, dar au primit o poruncă clară că misiunea lor este secretă, „în liniște” cum le-a spus Iehoșua. Însă venirea lor s-a aflat imediat și Rahav i-a ascuns în contradicție cu porunca regelui de ai transmite. Acest gest ne amintește de moașele din Egipt, Pua și Șifra, care l-au ascuns pe Moise în ciuda poruncii faraonului (Exod 2:2). În ambele versete este folosit același verb unic în tot TaNaCHul *hitpin* חִתֵּן tradus „ascunde” și aș mai adăuga „dosi, tăinu”. Acest verb mai înseamnă și „cripta” de unde îi vine porecla lui Iosef Țafnat Paaneah פֶּנֶחַ צַפְנָת „codificator – desciflator”.

În povestea lui Moșe scrie în continuare: „Dar moașele s-au temut de Dumnezeu” (Exod 1:17). Și motivul care o îndeamnă pe Rahav în fața celor două iscoade este una de credință în Dumnezeu (Iosua 2:9-11). Într-un discurs emoționant (Iosua 2:9-11) ea le amintește celor doi despre revelația Domnului la Marea Roșie. Această recunoaștere a Domnului ca fiind Dumnezeul tuturor popoarelor, seamănă cu vorbele lui Rut în fața lui Naomi (Rut 1:16-17). [În tradiția evreiască toate acestea au fost percepute ca un semn la primirea jugului credinței evreiești, la aderarea la poporul și credința evreilor, adică la *ghiur*, גִּיּוּר convertire.](#)

Poate aceasta este cauza pentru care Hazal/înțelepții, înțelepții, au explicat că după ce s-a convertit la vârsta de 50 de ani, ea a făcut o adevărată *tșuva*, תשובה căință. Ea este văzută ca o *țadeket* adevărată, צַדִּיקָה adică o persoană credincioasă fără cusur. Așa după midraș ea s-a căsătorit cu Iehoșua și printre urmașii lor au fost opt cohanim și opt proroci. Printre numele lor: Ieremia, Hilkiyahu, Baruch, Neria, iar unii adaugă și pe profeta Hulda (2Regi, cap. 22). Midrașul, în Talmud tractatul Avoda Zara 17:a o leagă pe Rahav cu personajul lui Yitro, care a fost preot păgân foarte renumit. Acest fapt este văzut de înțelepți cu mult mai grav decât cei 40 de ani de curvie a lui Rahav. La Rahav este vorba despre un păcat trupesc, pe când la Yitro păcatul este spiritual, care afectează sufletul. Dar căința este identică și ideea este că oricine poate face *tșuva* adevărată. Mai mult decât atât, prin aderarea la popor și la credință și apoi prin alăturare la poporul evreu, la fel ca la Rut și alții, nu numai că păcatele le-au fost iertate, ci ei au dat naștere unor dinastii glorioase și unice ale poporului evreu – din Rut s-a născut David și dinastia lui, iar din Rahav Ieremia, Hulda și alți profeti mari ai poporului evreu.

[Rahav ne învață încă odată că nu contează cât ai păcătuit în viață, Hakadoș Baruch Hu ne dă tuturor, în mod egal, o a doua șansă a ne căi și chiar a deveni personaje importante în istoria poporului evreu.](#)

Pericopa Tazria - Haftara: Despre sfâșierea veșmintelor în Vechiul Testament și semnificația lor [anul 5784]

Haftara din pericopa Tazria, când se citește separat de pericopa Mețora, conține două povești despre profetul Elișa (Elisei) din 2Regi 4:42-5:19. În 2Regi 5:7 ni se spune: „Când regele Israelului a citit scrisoarea, și-a sfâșiat veșmintele...”. Noi nu știm despre ce rege este vorba. În cercetarea științifică sunt două supoziții: ori este vorba despre Yehoram, ori despre Iehu. În acest articol noi nu ne vom ocupa de această dilemă, ci de acțiunea de sfâșiere a veșmintelor pe care o execută regele Israelului, fie el cine o fi. Noi vom analiza aceste fapte în contextul altor povești asemănătoare din Tanach. Mulți cercetători au dovedit deja că această temă a hainelor conține aspecte sociale, religioase și culturale, iar noi nu putem întotdeauna să percepem sensul lor.

În afară de rolul clasic de acoperire a pielii corpului „l-a acoperit pe cel gol cu un veșmânt” (Ezechiel 18:7) și apărarea de vreme rea „Cine-și scoate haina într-o zi rece este ca oțetul turnat ...” (Proverbe 25:20), veșmintele în aceea perioadă au folosit la transmiterea de idei și simboluri. Veșmintele au folosit la identificarea claselor sociale. De exemplu despre hainele preoților s-a spus: „pentru slavă și pentru splendoare” (Exod 28:2). Hainele au fost folosite și pentru schimbări de poziții sociale, ca la Iosef „și l-a îmbrăcat cu haine de în fin” (Geneza 41:42); schimbarea hainelor regelui Ioiachim „Acesta și-a scos hainele de deținut” (2Regi 25:29): „Iar Mordehai a ieșit de dinaintea împăratului cu veșmânt împărătesc turcoaz și alb și o coroană mare de aur și o mantie din în fin și din purpură” (Ester 8:15). Transmiterea hainelor de la unul la altul putea să însemne numirea unui moștenitor și transmiterea atribuțiilor. De exemplu transmiterea hainelor de la Aaron la Elazar „Dezbracă-l pe Aaron de hainele sale și îmbracă-l cu ele pe fiul său Elazar” (Numeri 20:26-28); transmiterea mantiei lui Eliyahu (Ilie) către Elișa (Elisei) „Ilie s-a dus la el [Elisei] și și-a aruncat veșmântul de profet peste el” (1Regi 19:19). În perioade de doliu se îmbrăcau în haine diferite de cele cu care se îmbrăcau zi de zi. De exemplu în povestea lui Tamar, soția lui Er: „Și-a scos voalul de pe ea [Tamar] și a pus hainele ei de văduvă” (Geneza 38:19); femeia din Tecoa: „Ține-te rog, doliu și pune-ți-te rog veșminte de doliu” (2Samuel 14:2). Erau și acele situații în care se deghizau și astfel își schimbau identitatea prin îmbrăcarea altor haine. Găsim în extrem de multe versete, printre care Geneza 27: 15-16, Iosua 9:5. 1Samuel 28:8, 1Regi 14:2, 1Regi 22:30, 2Cronici 35:22.

Unul din cele mai evidente fapte legate de haine este că Tanachul aproape că nu amintește soiuri de haine. Printre cele amintite se numără: haină de lână fină (în ebraică *ktonet* כְּתוֹנֶת), voal (*teif* תַּיִף), mantie (*meil* מְעִיל), șal (*aderet* אֲדֶרֶת), brâu de in (*mitpahat* מִטְפָּחַת), centură de piele (*ezor* עֶזְרוֹר) și hainele preoților. Există și descriții despre hainele lui Dumnezeu: „Și s-a îmbrăcat cu caritatea ca și cu o cămașă de zale și și-a pus pe cap coiful salvării. S-a îmbrăcat cu veșmintele răzbunării ca o haină și s-a înfășurat cu zelul ca o mantie” (Isaia 59:17); „Cine este acesta ... care are o îmbrăcămintă care impune respect ... de ce îți este haina roșie și de ce îți sunt veșmintele ca ale celui ce calcă struguri în teasc?” (Isaia 63 1,3).

Descrierea sfâșierii veșmintelor apare în Tanach de 34 de ori. În marea majoritate a cazurilor aceștia sunt bărbați. Numai în două cazuri sunt femei care își sfâșie veșmintele: Tamar, fiica lui David „Atunci Tamar ... și-a sfâșiat veșmântul cu dungi pe care-l avea pe ea (căci așa obișnuiau să se îmbrace fiicele fecioare ale regelui: cu tunică fără

mâneci)" (2Samuel 13:19); Atalia, regina Israelului și a Iudei „Atalia și-a sfâșiat imediat veșmintele și a început să strige, Uneltire! Uneltire!" (2Regi 11:14). Sfâșietorii veșmintelor aparțin tuturor claselor sociale: oameni de rând: Ruben – Geneza 37:29; Iacov – Geneza 37:34; Iov – Iov 1:20; tovarășii lui Iov – Iov 2:12; conducători: Yiftah (Iefta) – Judecători 11:34; regi și regine: David – 2Samuel 1:11; Ahab – 1Regi 21:27; Ezechia – 2Regi 19:1 și alții; preoți – Ezra 9:3; profeți: Elisei – 2Regi 2:12; poporul – 2Samuel 3:31; mesageri: 2Samuel 15:32 și alții.

În continuare vom analiza împrejurările în care s-au sfâșiat haine:

1. Doliul poate fi moartea unei rude, de exemplu David la moartea lui Amnon în 2Samuel 13:31 și alții; un prieten apropiat, de exemplu David la moartea lui Șaul în 2Samuel 1: 11 și alții; un demnitar, de exemplu David și poporul la moartea lui Avner în 2Samuel 3:31. Cercetătoarea Yael Șemeș explică semnificația acestei sfâșieri ca o rupere a lumii îndoliatului din cauza morții dragului său. De asemenea ea exprimă și trecerea lui la un alt statut, de exemplu orfan, văduv, părinte îndoliat. Poate reprezenta identificarea sa cu decedatul. Preoților li s-a interzis sfâșierea hainelor în doliu: Levitic 10:6; 21:10. Cauza este că le era interzis să părăsească Templul.
2. În urma unor catastrofe: violul Tamarei, fiica lui David (2Samuel 13:19); câteodată și înaintea unei catastrofe, ca în cazul lui Yiftah (Iefta) care s-a jurat pe viața fiicei lui (Judecători 11:35); poporul își sfâșie hainele în urma unei înfrângeri în HaAi pe vremea lui Iosua (Iosua 7:6); Atalia își sfâșie hainele în urma trădării poporului (2Regi 11:14).
3. Diferite simboluri: ruperea țării cum este în conflictul dintre Samuel și Șaul în care ultimul pierde monarhia (1Samuel 15:27); trecerea monarhiei de la Solomon la Ieroboam (1Regi 11:30).
4. Evenimente diferite. Câteodată este vorba despre replică la vești proaste, nu moarte. De exemplu Ruben când aude că Iosef a dispărut (Geneza 27:29); frații lui Iosef găsesc ceașca în pachetele lor (Geneza 44:13); poporul evreu cere să se întoarcă în Egipt (Numere 14:6).

Cu alte cuvinte, sfâșierea veșmintelor se petrece în cazuri de catastrofe neașteptate, inclusiv moartea, învingere, viol, păcate diferite, hulirea Domnului sau situații de incompetență.

Să ne întoarcem la sfâșierea hainelor din haftara noastră. Pricina sfâșierii hainelor nu este nici doliu, nici o catastrofă, ci o temere foarte mare. Elisei întreabă: „De ce ți-ai sfâșiat hainele?" (2Regi 5:8). Un comportament opus găsim la Eremia: „Nu le-a fost frică și nu și-au sfâșiat hainele" (Eremia 36:24).

Sfâșierea hainelor poate exprima șoc, stres, frică, regret, chiar și supărare. Noi nu cunoaștem precis semnificația sfâșierii hainelor din perioada biblică, fiindcă nu avem detalii despre aceasta. În zilele acelea se cunoștea semnificația lor, iar noi putem doar să le presupunem comparând cu ce știm de la alte culturi antice.

Să încheiem cu spusele profetului Ioel spre compatrioții săi: „Sfâșiați-vă inima, nu veșmintele, întoarceți-vă la Domnul Dumnezeul vostru, căci este binevoitor și îndurător, încet la mânie și bogat în bunătate iubitoare și consolează pentru rău" (Ioel 2:13).

Pericopa Tazria-Mețora - Haftara: Cazul lui Ghehazi [anul 5783]

În această pericopă sunt descrise câteva feluri de lepră: câteva soiuri ale leprei de piele și lepra casei. Toraua nu ne indică cauza îmbolnăvirii de lepră. Înțelepții au apreciat că lepra ca fiind o pedeapsă pentru diferite păcate, mai ales că în pericopa Mețora ni se spune că cine se curăță (vindecă) de lepră aduce o jertfă de păcate. Unul dintre cei care au primit lepră în Tanach este slujitorul profetului Elișa (Elisei), Ghehazi. În cartea 2Regi cap. 5 ne este povestit că Elișa l-a vindecat pe Naaman, comandantul armatei regelui Aram de lepră și a refuzat să primească ceva pentru asta. Însă Ghehazi a gonit după Naaman și a reușit să scoată de la el bunuri prețioase pretinzând că fusese trimis de Elișa. El a descoperit ceea ce a făcut Ghehazi și a considerat-o o profanare a Domnului și i-a dat o pedeapsă cruntă: „Lepra lui Naaman se va lipi de tine și de urmașii tăi pentru totdeauna. Și Ghehazi a ieșit imediat dinaintea lui lepros, alb ca zăpada” (2Regi 5:27).

Midrașul completează povestea spunându-ne că lepra a venit peste el fiindcă a profanat cerurile alergând după Naaman după avere. Elișa a ridicat slava cerului nevrând să primească de la Naaman ceva. Însă Ghehazi a gonit după Naaman și l-a mințit spunând că Elișa l-a trimis ca să-i aducă o avere. El a profanat cerurile pe care Elișa le-a slăvit. Atunci Elișa i-a spus lui Ghehazi; Răufăcătorule ... tu ai spus în numele meu, ca apoi să mi-l profanezi ... tu ai mințit (versetul 22) ... tu vei lua cusurul lui, vei lua lepra lui Naaman (Bemidbar Raba 7:5).

Justificarea pedepsei

Înțelepții din Talmud și midraș au sesizat disproporția între păcat și pedeapsa lui. Ei au căutat să explice în felul următor.

Pedeapsa lui Ghehazi nu a fost dată doar pentru un singur păcat, ci pentru câteva păcate grave, printre care:

- Ghehazi s-a folosit de vicleșuguri ca să stârnească la idolatrie, după cum ni se povestește în Talmud, tractatul Sanhedrin 107:b. În 2Regi 8:7 scrie „Elișa s-a dus la Damasc”. Talmudul întreabă ce s-a dus el să facă. Unul dintre răspunsuri este că s-a dus ca să-l întoarcă pe Ghehazi pe drumul cel bun după ce acesta a stârnit la păgânism ridicând un metal uriaș în aer printr-un magnet (explicația lui Rași) ca să atragă pe oameni la idolatrie.
- Ghehazi era suspect în chestiuni sexuale, după cum apare în Talmud, tractatul Berachot 10:b. Discuția este despre evenimentul din 2Regi 4:27: „Când a ajuns Elișa la munte, (femeia din Șunem) i-a cuprins picioarele. Și Ghehazi s-a apropiat ca s-o împingă”. Talmudul spune: „El este sfânt, a spus Rabi Iose Berabi Hanina, el (Elișa) este sfânt, dar slujitorul lui nu este. „S-a apropiat ca s-o împingă”, adică „a prins-o în gloria frumuseții”. Rași ne ajută cu un cuvânt ca să înțelegem: „sânii”.
- Ghehazi nu l-a respectat pe învățătorul lui după cum se cuvine. În Talmud, tractatul Sanhedrin 10:a scrie: „Rabi Iohanana a spus, de ce a fost Ghehazi pedepsit – fiindcă l-a chemat pe învățătorul lui pe nume, după cum scrie „Ghehazi a zis, Domnul meu regele, aceasta este femeia și acesta este fiul ei pe care Elișa l-a readus la viață (2Regi 8:5”.
- Ghehazi a împiedicat studenți deștepți să se apropie de Elișa, după cum scrie în Talmud „l-a îndepărtat pe elevi din yeșiva (școala) lui Elișa (Talmud, tractatul Sanhedrin 107:b).

Din spusele înțelepților reiese că Ghehazi era un adevărat răufăcător. De aici ei au constatat că pedeapsa fusese mai gravă decât cea descrisă în Tanach: „Patru persoane nu vor avea loc în lumea care vine ... Bilam, Doeg, Ahitofel și Ghehazi” (Talmud, Sanhedrin 90:a). Așadar reiese că prin căutări după mai multe păcate care să justifice pedeapsa gravă pe care i-a dat-o Elișa, înțelepții au găsit alte păcate care au dus la urmă la interzicerea lui de a intra în lumea cealaltă.

Pe de altă parte, înțelepții îl acuză pe profetul Elișa de rigoare excesivă. Talmudul scrie: „Întotdeauna stânga să respingă iar dreapta să apropie, nu cum a făcut Elișa care l-a împins pe Ghehazi cu ambele mâini” (Sota 47:a).

În concluzie putem spune că Ghehazi este vinovat de un păcat extrem de grav: profanarea domnului – hilul hașem. Mulți cred că una din obligațiile poporului evreu este să arate celorlalte popoare credința în Dumnezeu și astfel să sfințească numele lui Dumnezeu – *kiduş hașem* קידוש השם. Rolul poporului evreu este nu numai să fie un ideal personal, ci este obligația lui să fie învățătorul speciei umane la credința desăvârșită a Toraei. În acest fel, popoarele se vor apropia din ce în ce mai mult la „spiritualitatea absolută” și așa vor avea și ei parte de viața veșnică.